OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Lainsäädäntöneuvos Marja Luukkonen Yli-Rahnasto

Muistio

21.5.2026

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Hallituksen esitys (HE 47/2026 vp) eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain, jätelain ja kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain muuttamisesta

Vastineena talousvaliokunnalle annetuista kirjallisista lausunnoista oikeusministeriö esittää kunnioittavasti seuraavaa.

Valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat pääosin puoltaneet hallituksen esityksen hyväksymistä. Seuraavassa kommentoidaan asiakohtaisesti valiokunnalle annettuihin kirjallisiin lausuntoihin sisältyviä muutosehdotuksia tai muita keskeisiä huomioita. Niin ikään otetaan kantaa ympäristövaliokunnan lausunnossa (YmVL 17/2026 vp) esitettyihin huomioihin.

Kuluttajansuojalakia koskevat muutosesitykset

Myyjän virhevastuuaika ja virheen oikaiseminen tavaran virhetilanteessa

HE: Tavaroiden korjaamisdirektiivi edellyttää muutoksia tavarassa olevan virheen oikaisua ja sitä koskevaa menettelyä koskeviin kuluttajansuojalain 5 luvun säännöksiin. Myyjälle asetettaisiin muun muassa nimenomainen velvollisuus ilmoittaa ostajalle tämän oikeudesta valita virhetilanteessa virheen korjaamisen tai virheettömän tavaran toimittamisen välillä.

Tavarankauppadirektiivin 10 artiklassa säädetään myyjän virhevastuuajasta. Direktiivin mukainen virhevastuuaika on lähtökohtaisesti kaksi vuotta tavaran toimitusajankohdasta. Direktiivi mahdollistaa kuitenkin, että jäsenvaltiot säilyttävät tai ottavat käyttöön tätä pidempiä määräaikoja. Jäsenvaltiot voivat myös pitää voimassa tai ottaa käyttöön oikeussuojakeinojen osalta ainoastaan vanhentumisajan. Suomessa tämä optio on otettu käyttöön, eikä kuluttajansuojalaissa säädetä virhevastuun keston takarajasta. Suomessa virhevastuu määräytyy tavaran oletetun käyttöiän perusteella ja rajautuu viime kädessä yleisen vanhentumisajan perusteella.

Suomen Yrittäjät katsoo, että elinkeinonharjoittajien yhdenvertaisen kohtelun takaamiseksi Suomessa tulisi siirtyä EU-sääntelyn kanssa yhdenmukaiseen kahden vuoden virhevastuusääntelyyn.

Erikoiskaupan liitto katsoo, että myyjän vastuulle kuuluvassa tavaran virhetilanteessa virheen oikaisussa korjauksen tulee olla ensisijainen ratkaisu silloin, kun se on teknisesti ja taloudellisesti perusteltu. Sääntelyn ei tule käytännössä ohjata tilanteisiin, joissa uuden tuotteen toimittaminen on kuluttajan näkökulmasta oletusarvoinen tai houkuttelevin vaihtoehto silloinkin, kun korjaus olisi realistinen ja kestävä ratkaisu. Erikoiskaupan liiton mukaan tämä sääntelymalli voi käytännössä heikentää korjauksen ensisijaisuutta. Talousvaliokunnan olisi perusteltua arvioida, tulisiko mietinnössä korostaa, että kansallisessa soveltamisessa korjausta tukevia ratkaisuja tulee painottaa aina, kun se on kuluttajansuojan kanssa yhteensopivaa.

Erikoiskaupan liitto pitää edelleen tärkeänä, että kansallisessa toimeenpanossa ja sen ohjeistuksessa varmistetaan, ettei suomalaisille kuluttajille synny harhaanjohtavaa kuvaa virhevastuun täsmällisestä kestosta. Suomessa käytössä oleva malli poikkeaa monista muista jäsenvaltioista, ja tämän eron tulee välittyä kuluttajalle selkeästi.

Oikeusministeriö: Oikeusministeriö ei kannata ehdotuksia.

Suomessa virhevastuu määräytyy tavaran oletetun käyttöiän perusteella ja rajautuu viime kädessä yleisen vanhentumisajan perusteella, joka on Suomessa kolme vuotta. Kysymystä virhevastuusta on pohdittu perusteellisesti viimeksi tavarankauppadirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä vuonna 2021, jolloin päädyttiin säilyttämään Suomessa jo voimassa ollut oikeustila sen suhteen, että virhevastuu määräytyy tavaran oletetun käyttöiän perusteella, eikä se ole sidottu absoluuttiseen vuosimäärään. Kestokulutustavaroiden piilevä virhe voi ilmetä myöhemminkin kuin kahden vuoden kuluessa tavaran luovutuksesta. Tämän vuoksi on kohtuullista, että myyjä vastaa tietyissä tavaroissa, kuten ajoneuvojen ja kodinkoneiden kaupassa, alun perin olleesta valmistusvirheestä, vaikka virhe ilmenisi vasta yli kahden vuoden kuluttua tavaran luovutuksesta. (HE 180/2021 vp)

Tavarankauppadirektiivin 13 artikla sisältää säännökset oikeussuojakeinoista tavarassa olevan virheen korjaamiseksi. Artiklaan on lisätty uusi kohta, jonka mukaan ennen kuin myyjä toteuttaa oikeussuojakeinon tavaran saattamiseksi sopimuksen mukaiseksi, myyjän on ilmoitettava kuluttajalle kuluttajan oikeudesta valita korjaamisen ja vaihtamisen välillä. Direktiivistä ei voida kansallisesti poiketa siten, että korjaaminen asetettaisiin kaikissa tapauksissa ensisijaiseksi oikaisukeinoksi. Oikeusministeriö katsoo, ettei asianmukaisena voida näin ollen pitää myöskään sääntelyn kansallista soveltamista koskevia lausumia, jotka voisivat johtaa ristiriitaan täysharmonisoivan direktiivin kanssa.

EU:n yhdenmukaistetussa virhevastuuta koskevassa ilmoituksessa todetaan, että tavaraa koskee EU:ssa lakisääteinen virhevastuu, jonka kesto on vähintään kaksi vuotta. Ilmoituksessa todetaan edelleen, että joissakin maissa lakisääteisen virhevastuun kesto on pidempi kuin kaksi vuotta. Ilmoituksessa on QR-

koodi, jonka kautta pääsee verkkosivulle, jolla selostetaan kunkin jäsenmaan lainsäädäntö tältä osin. Oikeusministeriö ei pidä ilmoitusta harhaanjohtavana virhevastuun keston suhteen.

Eurooppalainen korjaustietolomake

HE: Kuluttajansuojalakiin ehdotetaan lisättäväksi eurooppalaista korjaustietolomaketta koskevat säännökset. Korjaustietolomakkeen käyttö ei olisi korjauspalveluita tarjoaville elinkeinonharjoittajille pakollista, mutta lomaketta asianmukaisesti käytettäessä elinkeinonharjoittajan katsottaisiin täyttäneen määrättyihin direktiiveihin perustuvat tiedonantovelvoitteensa. Ehdotuksen mukaan toimeksisaaja ei saa muuttaa korjaustietolomakkeessa määriteltyjä korjausehtoja 30 kalenteripäivän ajan päivästä, jona kyseinen lomake toimitettiin tilaajalle. Lomakkeesta ja sen sisällöstä säädettäisiin tarkemmin oikeusministeriön asetuksella.

Erikoiskaupan liitto pitää tärkeänä, että sääntelyn soveltamisessa ja tarvittaessa perusteluissa täsmennetään, ettei korjaaja sido itseään tilanteessa, jossa kuluttajan antamat lähtötiedot viasta osoittautuvat olennaisesti virheellisiksi tai puutteellisiksi. Muuten lomake voi käytännössä lisätä riitaisuuksia eikä vähentää niitä.

Oikeusministeriö: Oikeusministeriö katsoo, että esitystä ei ole aiheellista muuttaa tältä osin. Oikeusministeriö pyytää kuitenkin talousvaliokuntaa täsmentämään kuluttajansuojalain 8 luvun 23 §:n 2 momenttia koskevia perusteluita.

Yli 30 vuotta voimassa olleen kuluttajansuojalain 8 luvun 12 §:n 2 momentin mukaan palvelus on suoritettava ammattitaitoisesti ja huolellisesti sekä ottaen huomioon tilaajan edut. Lain esitöissä on todettu ammattitaitovaatimuksen käsittävän tyypillisesti ensinnäkin sen, että toimeksisaaja kykenee asianmukaisesti selvittämään, mitä toimenpiteitä tarkoitetun tuloksen aikaansaaminen edellyttää ja mikä siis tulee olemaan palveluksen täsmällinen sisältö. Esimerkiksi korjauspalvelukseen sisältyy usein ensivaiheena esineessä olevan vian paikallistaminen. Toiseksi ammattitaitovaatimukseen sisältyy asianmukaisen suoritustavan valinta. Huolellisuusvaatimuksen on puolestaan todettu edellyttävän muun ohella sitä, että toimeksisaaja myös sopimusta tehtäessä ja sitä edeltävissä yhteydenotoissa ja neuvotteluissa toimii moitteettomalla tavalla ottaen huomioon, mitä kyseisellä alalla ammattimaisesti toimivalta elinkeinonharjoittajalta kohtuudella voidaan vaatia sopimussuhteissaan kuluttajien kanssa. Huolellisuuteen kuuluu esimerkiksi se, että toimeksisaaja hankkii tilaajalta riittävät tiedot palvelukseen liittyvistä seikoista, joilla saattaa olla vaikutusta suoritustavan valintaan mutta joita tilaaja ei ehkä oma-aloitteisesti ymmärrä tuoda esille. Niin ikään huolellisuusvaatimukseen voi sisältyä se, että toimeksisaaja esittelee eri vaihtoehtoja, joita tilaaja ei ehkä muuten tunne tai osaa ottaa huomioon. Lain esitöissä on toisaalta otettu kantaa myös tilanteisiin, joissa tilaaja esimerkiksi — toimeksisaajan neuvoista huolimatta — on rajannut antamansa toimeksiannon siten, että se kattaa vain osaksi ne työt, joita kyseisessä tapauksessa voidaan pitää tarpeellisina. (ks. HE 360/1992 vp, s. 85–86).

Edellä todettu huomioon ottaen oikeusministeriö katsoo, että mietintöön ei tulisi sisällyttää täsmennyksiä, jotka voisivat olla ristiriidassa voimassa olevan lain kanssa.

Vianmääritystarpeet on huomioitu myös tavaran korjaamisdirektiivissä, jossa säädetään, että jos virheen luonteen ja korjaustyypin tunnistamiseksi sekä korjauksen hinnan arvioimiseksi tarvitaan vianmääritystyspalvelua, korjaaja voi pyytää kuluttajaa maksamaan tästä palvelusta aiheutuvat välttämättömät kustannukset. Edelleen korjaajan on ilmoitettava kuluttajalle näistä kustannuksista. (ks. tarkemmin 4 artiklan 3 kohta) Direktiivin johdanto-osan kappaleessa on todettu, että kuluttajien olisi voitava olla pyytämättä vianmääritystyspalvelua, jos he katsovat, että sen hankkimisesta aiheutuvat kustannukset ovat liian korkeat (johdanto-osan 12 kappale).

Mainittu 4 artiklan 3 kohta on ehdotettu pantavaksi täytäntöön kuluttajansuojalain 8 luvun 23 §:n muutettavaksi ehdotetulla 2 momentilla, jonka mukaan jos elinkeinonharjoittaja on kuluttajan pyynnöstä alustavasti selvittänyt suorituksen sisältöä tai siitä johtuvia kustannuksia, hänellä on oikeus vaatia kuluttajalta maksu tällaisista valmistelevista toimenpiteistä aiheutuneista välttämättömistä kustannuksista edellyttäen, että kustannuksista on ilmoitettu kuluttajalle ennen toimenpiteen suorittamista. Säännös vastaa pitkälti nykyistä 2 momenttia, mutta siihen on tehty tiettyjä muutoksia, jotta säännös olisi linjassa tavaroiden korjaamisdirektiivin kanssa.

Vaikka säännöksessä säädetään kuluttajan pyynnöstä tapahtuvasta alustavasta selvityksestä, säännöstä on käytännössä sovellettu kuluttajariitalautakunnan ratkaisukäytännössä siten, että se koskee myös tilanteita, joissa aloite alustavaan vian määrittämiseen on tullut elinkeinonharjoittajalta. Tavaran korjaamisdirektiivin asianmukaisen täytäntöönpanon varmistamiseksi oikeusministeriö pyytääkin talousvaliokuntaa täsmentämään mietinnössään, että sovellettaessa kuluttajansuojalain 8 luvun 23 §:n 2 momentti soveltuu myös tilanteisiin, joissa elinkeinonharjoittaja ehdottaa esimerkiksi virheen luonteen ja korjaustyypin tunnistamiseksi sekä korjauksen hinnan arvoimiseksi tarpeellisen vianmääritystyspalvelun suorittamista ja kuluttaja tällaisen palvelun suorittamisen nimenomaisesti suostuu.

Jätelakia koskevat muutosehdotukset

HE: Jätelakiin ehdotetaan lisättäväksi säännöksiä varaosien ja työkalujen tarjoamisesta sekä tavaroiden korjaamisen estävistä kielletyistä sopimusehdoista ja käytännöistä. Edelleen jätelakiin lisättäisiin säännös siitä, että korjaamista koskevan eurooppalaisen verkkoalustan kansallisena yhteyspisteenä toimisi Lupa- ja valvontavirasto. Lupa- ja valvontavirasto valvoisi myös jätelain nojalla jätelakiin lisättävän sääntelyn noudattamista.

Lupa- ja valvontavirasto katsoo, että epäselvyyksien välttämiseksi jätelakiin ehdotettuun 9 b §:n 2 momenttiin tulisi tarkentaa, että 9 b ja 9 c §:ssä valmistajalla tarkoitettaisiin ekosuunnit-

teluasetuksen mukaista valmistajaa. Edelleen Lupa- ja valvontavirasto arvioi tavaroiden korjaamisdirektiivin ja ekosuunnitteluasetuksen mukaisten uusien pysyvien valvontatehtävien henkilöstöresurssiksi yhteensä 1 htv.

Erikoiskaupan liitto pitää tavoitetta korjaamisen helpottamisesta perusteltuna, mutta katsoo, että vastuunjaon on oltava käytännössä selkeä. Jos korjauksessa käytetään muuta kuin valmistajan omaa varaosaa, voi tuotteen turvallisuuteen, vaatimustenmukaisuuteen ja myöhempään vahinkovastuuseen liittyä epäselvyyksiä. Talousvaliokunnan olisi perusteltua kiinnittää mietinnössään huomiota siihen, että vastuunjakoa koskevan sääntelyn ja soveltamisen tulee olla ennakoitavaa valmistajan, korjaajan ja kuluttajan näkökulmasta.

Oikeusministeriö: Oikeusministeriö pyytää talousvaliokuntaa muuttamaan jätelain pykälänumerointia. Oikeusministeriö ei näe tarvetta täsmentää ehdotettua jätelain 9 b §:ää, mutta ei kuitenkaan vastusta mahdollisen selvennyksen lisäämistä lakiin. Ministeriö ei ota kantaa Lupa- ja valvontaviraston esittämään htv-arvioon.

Jätelakia koskevien ehdotusten valmisteluvaiheessa varauduttiin siihen, että jätelakiin olisi lisätty toisen hankkeen yhteydessä uusi 9 a §, minkä vuoksi nyt käsiteltävänä olevassa ehdotuksessa pykäliksi ehdotettiin 9 b ja 9 c §:ää. Mainittua 9 a §:ää ei ole kuitenkaan valmistelussa, joten oikeusministeriö pyytää, että talousvaliokunta muuttaa jätelain pykälänumeroinnin siten, että ehdotettu 9 b § olisi 9 a § ja ehdotettu 9 c § olisi 9 b §. Asia on varmistettu ympäristöministeriöstä 20.5.2026.

Jätelakiin ehdotettavan 9 b §:n 2 momentissa [korjataan: 9 a §:n 2 momentissa] viitataan jo valmistajan osalta ekosuunnitteluasetuksen mukaiseen valmistajan määritelmään. Ottaen huomioon, että 9 b [9 a §] ja 9 c § [9 b §] ovat peräkkäisiä ja että myös 9 c §:ssä [9 b §:ssä] mainitaan tavaroiden korjaamisdirektiivi, oikeusministeriö ei pidä välttämättömänä, että 9 c §:n [9 b §:n] osalta todettaisiin erikseen, että myös mainitussa pykälässä valmistajalla tarkoitettaisiin ekosuunnitteluasetuksen mukaista valmistajaa. Kun toisaalta jätelaissa puhutaan valmistajasta myös muissa merkityksissä, oikeusministeriö ei vastusta mahdollisen selvennyksen lisäämistä jätelakiin.

Hallituksen esityksessä on alustavasti arvioitu, että alkuvaiheen resurssivaikutus ehdotetun sääntelyn osalta olisi Lupa- ja valvontavirastolle noin 0,2 htv:tä. Pitkällä aikavälillä työmäärän ennakoidaan jäävän kokonaisuudessaan vähäiseksi. Oikeusministeriö ei osaa arvioida, millainen vaikutus Lupa- ja valvontaviraston työmäärään aiheutuu ekosuunnitteluasetuksesta, sillä kyseinen asetus kuuluu työ- ja elinkeinoministeriölle.

Mitä tulee Erikoiskaupan liiton lausumaan, ehdotettu sääntely ei muuta vastuunjakoa koskevia oikeussääntöjä, eikä esityksessä oteta tähän kantaa. Vastuunjakoa koskevat kysymykset ratkeavat vastaisuudessakin kansallisen sopimus- ja vahingonkorvausoikeudellisen normiston nojalla.

Seuraamusmaksusääntely

HE: Esityksessä ehdotetaan, että kuluttajansuojalakiin lisättävät uudet vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin täytäntöön panemiseksi ehdotetut säännökset (kuluttajansuojalain 2 luvun 6 a, 6 b ja 8 f §) lisättäisiin seuraamusmaksusääntelyn piiriin. Siltä osin kuin seuraamusmaksu voitaisiin määrätä myös puhtaasti kansallisesta rikkomuksesta, sääntely olisi kansallista, eikä se perustu direktiivin vaatimuksiin.

Kaupan liitto katsoo lausunnossaan, että lakiin kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista ehdotetut (13 ja 16 §) kansalliset laajennukset (puhtaasti kansalliset rikkomukset) ovat vastoin Suomen hallituksen hallitusohjelmakirjauksia siitä, että vältetään ns. Suomi-lisää EU-sääntelyn täytäntöönpanossa.

Oikeusministeriö: Oikeusministeriö ei kannata ehdotusta.

Kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annettua lakia säädettäessä tärkeänä pidettiin, että toimivaltuudet eivät vaihtele seuraamusmaksun osalta sen mukaan, onko kyse rajat ylittävästä vai puhtaasti kansallisesta rikkomuksesta. Tehokkailla seuraamuksilla arvioitiin voitavan tehostaa sääntelyn noudattamista sekä vähentää elinkeinonharjoittajien lainvastaisesta menettelystä kuluttajille ja kilpailijoille aiheutuvia menetyksiä. (HE 54/2019 vp, s. 30).

Sääntelyn perusratkaisusta ei ole perusteltua poiketa nyt kysymyksessä olevien yksittäisten uusien säännösten osalta. Lisäksi on huomattava, että kynnys seuraamusmaksun määräämiselle on käytännössä ollut hyvin korkea. (HE 47/2026 vp, s. 53)

Valtioneuvoston asetusluonnos

Valtioneuvoston asetusluonnokseen kirjattu siirtymäaikasäännös

HE: Hallituksen esityksen liitteenä olevaan valtioneuvoston asetusluonnokseen on kirjattu kansallinen, direktiivin vastainen siirtymäaika. Asetusluonnoksen voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen mukaan asetuksen 2 §:n 4, 29 ja 30 kohtaa sovellettaisiin vasta 27.3.2027 lukien markkinointiin, joka sisältyy ennen asetuksen voimaantuloa markkinoille saatettuun hyödykkeeseen tai sen pakkaukseen.

EK, Kaupan liitto sekä Suomen Yrittäjät pitävät valtioneuvoston asetusluonnokseen kirjattua siirtymäaikasäännösluonnosta kannatettavana. Suomen Asiakkuusmarkkinointiliitto ry katsoo, että valtioneuvoston asetusluonnokseen kirjattu siirtymäaikasäännös on liian suppea, ja

se tulisi laajentaa koskemaan kaikkea markkinointia. Ekomatkailuyhdistys ECEAT Suomi ry katsoo, että siirtymäajan tulisi olla vähintään yksi vuosi, ja sen tulisi koskea myös palveluita.

Elintarviketeollisuusliitto ry katsoo, että jotta siirtymäaika vastaisi myös valmistavan teollisuuden tuotantoon ja pakkausketjuihin liittyviä käytännön realiteetteja, sen tulisi koskea myös siirtymäaikana markkinoille saatettavia tuotteita. Erikoiskaupan liitto katsoo, että sääntelyn tulisi olla sellaista, ettei se johda käyttökelpoisten tuotteiden poistamiseen markkinoilta pelkästään siksi, että tuotteiden merkinnät tai markkinointimateriaalit on laadittu ennen uuden sääntelyn soveltamisen alkamista.

Medialiitto katsoo, että valtioneuvoston asetusluonnokseen ehdotettu siirtymäaika ei riittävällä tavalla huomioi tuotteiden erilaista elinkaarta. Kirjankustannusalan erityispiirre on kirjojen pitkä elinkaari. Kestävin ratkaisu olisi, ettei uusi lainsäädäntö olisi taannehtivaa, vaan sitä sovellettaisiin vain sellaisiin tuotteisiin, jotka valmistetaan 27.9.2026 tai sen jälkeen, kuten kirjojen kohdalla sellaisiin kirjoihin, jotka painetaan 27.9.2026 tai sen jälkeen.

KKV toteaa lausunnossaan, että täysharmonisoiva direktiivi on tullut voimaan 26.3.2024 ja mikäli direktiivissä säädettyä soveltamisen alkamisen ajankohtaa 27.9.2026 noudatettaisiin, elinkeinonharjoittajilla olisi ollut 2,5 vuotta aikaa varautua sääntelyyn sen tullessa sovellettavaksi. Tämä aika olisi ollut mahdollista käyttää erityisesti selvästi direktiivin vastaisten ympäristöväittämien ja -merkkien poistamiseen markkinoinnista. KKV ymmärtää, että direktiivi on jättänyt tiettyjä tulkinnanvaraisuuksia, mikä on voinut vaikeuttaa sääntelyyn varautumista. Nyt säädettäväksi ehdotettu siirtymäsäännös koskisi kuitenkin sekä ”harmaan alueen” menettelyitä, että selvästi direktiivin vastaisia menettelyitä. KKV pitää kuitenkin hyvänä, että siirtymäsäännöksen soveltamisala on rajattu tarkasti vain tiettyihin säännöksiin ja tiettyihin tilanteisiin.

Oikeusministeriö: Oikeusministeriö ei kannata ehdotuksia. Valtioneuvoston asetuksen valmistelu on oikeusministeriössä edelleen kesken. Asetusluonnokseen kirjattu siirtymäaika on kansallinen ja direktiivin vastainen.

Hallituksen esityksessä on todettu, että lyhyttä siirtymäaikaa pidetään välttämättömänä, koska toimitusketjujen pituus huomioon ottaen hyödykkeitä ei välttämättä saada mukautettua vastaamaan kestävyysmerkintöjen ja ympäristöväittämien osalta direktiivistä seuraavia uusia ja jossain määrin tulkinnanvaraisia vaatimuksia. Kansallisella siirtymäajalla pyritään vähentämään yrityksille aiheutuvaa taloudellista taakkaa sekä hillitsemään hävikkiä, jota sääntely elinkeinoelämän mukaan voisi pahimmillaan aiheuttaa, minkä vuoksi siirtymäaika olisi rajattu ainoastaan tavaroihin ja niiden pakkauksiin. (HE 47/2026 vp, s. 30–31)

Säädettäessä tällaisesta siirtymäajasta on todennäköistä, että Euroopan komissio käynnistää rikkomusmenettelyn Suomea kohtaan EU-oikeuden rikkomisesta ja että unionin tuomioistuin voi määrätä tästä Suomelle taloudellisia seuraamuksia. Nämä seuraamukset voivat olla euromäärältään tuntuvia. (HE 47/2026 vp, s. 33).

Edellä todettu huomioon ottaen on tärkeää, että siirtymäaika on sekä sisällöltään että kestoltaan mahdollisimman suppea.

Kestävyysmerkintä ja sertifiointijärjestelmä

HE: Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivissä säädetään kestävyysmerkinnästä. Kestävyysmerkinnällä tarkoitetaan vapaaehtoista kulutushyödykkeen, prosessin tai yrityksen ympäristöominaisuuksia tai yhteiskunnallisia ominaisuuksia koskevaa merkintää. Merkinnän tarkoituksena on edistää kulutushyödykkeen myyntiä erottamalla se muista kulutushyödykkeistä, prosesseista tai yrityksistä. Vastaisuudessa kiellettyä on sellaisen kestävyysmerkinnän esittäminen, joka ei perustu sertifiointijärjestelmään tai jota viranomaiset eivät ole vahvistaneet.

Esimerkkejä viranomaisten vahvistamista kestävyysmerkinnöistä ovat Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 1221/2009 (EMAS-järjestelmä) tai (EY) N:o 66/2010 (EU-ympäristömerkki) vaatimusten noudattamisen johdosta myönnettävät logot.

Direktiivissä säädetään sertifiointijärjestelmästä, jolla tarkoitetaan sellaista kolmannen osapuolen varmennusjärjestelmää, jolla todistetaan, että kulutushyödyke, prosessi tai yritys täyttää tietyn kestävyysmerkinnän käytölle asetetut, julkisesti saatavilla olevat vaatimukset.

Kestävyysmerkinnän käytölle asetettujen vaatimusten noudattamista valvoo sertifiointijärjestelmän omistajaan nähden ulkopuolinen taho, jonka pätevyys sekä riippumattomuus niin järjestelmän omistajasta kuin merkintää käyttävästä elinkeinonharjoittajasta perustuvat kansallisiin, kansainvälisiin tai Euroopan unionin standardeihin ja menettelyihin. Direktiivin johdantoosan mukaan näillä tarkoitettaisiin esimerkiksi akkreditoinnin vaatimusten vahvistamisesta ja asetuksen (ETY) N:o 339/93 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 765/2008 säädettyä mekanismia sekä esimerkiksi kansainvälistä ISO-standardia 17065 vaatimusten mukaisuuden arvioinnista – vaatimuksista tuotteita, prosesseja ja palveluita sertifioiville elimille.

Kestävyysmerkintää ja sertifiointijärjestelmää koskevat säännökset on tarkoitus panna täytäntöön sisällyttämällä ne kuluttajien kannalta sopimattomasta menettelystä markkinoinnissa ja asiakassuhteissa annettuun valtioneuvoston asetukseen.

Suomen luonnonsuojeluliiton Kinos Oy (Ekokompassi) sekä MaRa katsovat, että kestävyysmerkintää ja sen sertifiointijärjestelmää koskeva sääntely asettaa haasteita erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille. Ekokompassin mukaan näillä yrityksillä on kolmenlaisia vaihtoehtoja: sertifiointijärjestelmän akkreditointi, muuhun valvontamenettelyyn hakeutuminen taikka sertifioinnista luopuminen. Viimeinen vaihtoehto tarkoittaisi sitä, että pk-yritysten kilpailukyky heikkenee, ne putoavat pois julkisista hankinnoista ja jo tehty ympäristötyö muuttuu hukkainvestoinniksi. Ekokompassin mukaan Suomeen olisi määriteltävä kevennetty kansallinen valvontamenettely, jolla ei ole merkittäviä kustannusvaikutuksia yrityksille tai valtionhallinnolle. Tässä mallissa olisi sallittava neuvonnan ja auditoinnin rinnakkaiselo, kunhan riippumattomuus varmistetaan prosessitasolla (esim. järjestelmätason varmennus kolmannen osapuo-

len toimesta). Mikäli kansallista menettelyä ei luoda, lakiin olisi kirjattava täsmennys siitä, miten vakiintuneet suomalaiset ympäristöjärjestelmät voivat osoittaa pätevyytensä ja puolueettomuutensa ilman raskaita ja kalliita kansainvälisiä akkreditointiprosesseja.

Suomen Yrittäjät pitää erityisen ongelmallisena, että vaatimukset, kuten riippumattomat sertifioinnit ja ulkopuoliset auditoinnit, ovat monille pienyrittäjille taloudellisesti saavuttamattomia antaen suuremmille yrityksille suuremmilla resursseillaan merkittävän kilpailuedun. On olemassa todellinen riski, että pk-yritykset eivät kykene hankkimaan vaadittuja sertifiointeja eivätkä siten voi viestiä tuotteidensa vastuullisuudesta. Vaarana on, että pienemmät yritykset lopettavat ympäristöystävällisten tuotteiden kehittämisen kokonaan.

Ekomatkailuyhdistys ECEAT Suomi ry on huolissaan siitä, että erityisen tiukan tulkinnan mukaan pientenkin toimijoiden auditoijien ja jopa sertifiointijärjestelmän tulisi olla akkreditoituja. ECEAT esittää pienten toimijoiden puolesta kevyempää menettelyä ja päällekkäisten sertifiointien välttämistä. Direktiivin täytäntöönpanossa onkin huomioitava erilaisten järjestelmien tarjoama diversiteetti ja sen mahdollistaminen. Matkailupalveluiden osalta tulisi sallia, että riippumattomaan kolmannen osapuolen sertifiointiin perustuva malli voisi lähtökohtaisesti täyttää sääntelyn edellyttämän pätevyys- ja luotettavuusvaatimuksen.

Business Finland/Visit Finland esittää, että lain perusteluosassa todetaan nimenomaisesti, että matkailupalveluiden osalta riippumattomaan kolmannen osapuolen sertifiointiin perustuva malli voi lähtökohtaisesti täyttää sääntelyn edellyttämän pätevyys- ja luotettavuusvaatimuksen, kun sertifiointijärjestelmä perustuu avoimiin kriteereihin, riippumattomaan arviointiin ja säännölliseen seurantaan.

Julkisen sanan neuvoston kannatusyhdistys Jusanek ry ja Medialiitto ehdottavat lausunnossaan, että talousvaliokunta täsmentää mietinnössään, että valtioneuvoston asetuksessa tarkoitettuna kestävyysmerkintänä ei pidetä logoa, jolla tiedotusväline osoittaa sitoutumisensa eurooppalaisen medianvapaussäädöksen (EU) 2024/1083 18 artiklan 1 kohdan d-alakohdassa tarkoitettuun media-alalla laajalti tunnustettuun ja hyväksyttyyn itsesääntelymekanismiin.

Medialiitto katsoo edelleen lausunnossaan, että kestävyysmerkintöjen tulkinnanvaraisuuden takia olisi tärkeää saada vahvistus sille, että jos elinkeinonharjoittaja käyttää sallittua, kolmannen osapuolen myöntämää kestävyysmerkintää, merkintää pitäisi kokonaisuutena käsitellä sallittuna.

Eduskunnan ympäristövaliokunta katsoo lausunnossaan, että pienten toimijoiden kannalta direktiivin täytäntöönpano voi joissakin tapauksissa johtaa siihen, etteivät ne voi lainkaan käyttää sertifioituja merkintöjä. Olisi ympäristötavoitteiden kannalta tärkeää, että yrityksillä on tulevaisuudessa käytössään selkeä toimintamalli, jonka puitteissa ne voivat sekä keskittyä ympäristölle vastuullisiin toimenpiteisiin että viestiä niistä luotettavasti. Hallituksen esityksen lähtökohtana on se, ettei asetustasolla ole mahdollista suoraan säätää satoja eri merkkejä hyväksytyiksi ja että direktiivin vaatimusten toteuttaminen ei ole kohtuuttoman raskasta. Ympäristövaliokunta kiinnittää talousvaliokunnan huomiota tarpeeseen seurata lainsäädännön

vaikutuksia erityisesti pieniin yrityksiin sekä esimerkiksi niiden mahdollisuuteen osallistua julkisiin hankintoihin, mikäli uudella sääntelyllä on tällaisia vaikutuksia, ja ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin vakiintuneiden ympäristöjärjestelmien hyväksymiseksi kansallisesti.

Oikeusministeriö: Oikeusministeriö ei kannata ehdotuksia.

Direktiivissä säädetään kestävyysmerkinnästä sekä sertifiointijärjestelmästä. Direktiivi on tarkoitus tältä osin panna täytäntöön valtioneuvoston asetuksella. Suomi ei voi säätää direktiivin vaatimuksista direktiivistä poikkeavalla tavalla. Mahdollista ei ole sekään, että todettaisiin joidenkin sertifiointijärjestelmien olevan sallittuja, vaikka ne eivät täytä direktiivin vaatimuksia. Yleisesti oikeusministeriö toteaa, että yksioikoisten kansallisten tulkintojen kirjaamista esitykseen tai valiokunnan mietintöön on syytä välttää ottaen huomioon, että direktiivin tulkinta kuuluu viime kädessä unionin tuomioistuimelle.

On mahdollista, että direktiivin vaatimukset aiheuttavat haasteita pienille yrityksille. Kustannusten lisääntyminen voi pienten toimijoiden kannalta joissakin tapauksissa merkitä sitä, etteivät ne voi lainkaan käyttää sertifioituja merkintöjä. On jopa mahdollista, että kestävyysmerkintää koskevat vaatimukset johtavat siihen, että mikroyritykset tai pienyritykset luopuvat kokonaan tällaisten merkintöjen käytöstä, jos ne eivät vastaa direktiivin vaatimuksia. Pienillä yrityksillä on todennäköisesti heikommat mahdollisuudet muuttaa tavaroidensa tai palveluidensa kestävyysmerkintöjä sellaisiksi, että ne perustuvat sertifiointijärjestelmään tai ovat viranomaisten vahvistamia. (HE 47/2026 vp, s. 39). Sitä, missä määrin kestävyysmerkintöjä koskeva sääntely tulee lopulta vaikuttamaan edellä mainituin tavoin pieniin yrityksiin, on kuitenkin hankalaa arvioida.

Esityksen mahdollinen vaikutus pienten yritysten mahdollisuuksiin osallistua julkisiin hankintoihin ei ole tullut esityksen aiemmissa valmisteluvaiheissa esille, eikä arvioita tällaisista mahdollisista vaikutuksista tai niiden laajuudesta ole pystytty tässä aikataulussa tekemään. Jos täysharmonisoivaan direktiiviin perustuvilla säännöksillä osoittautuu käytännössä olevan tällaisia vaikutuksia pienyrityksiin, oikeusministeriö pitää tilannetta valitettavana ja sääntelyn tarkoitusta vastaamattomana. Oikeusministeriö kuitenkin korostaa, että direktiivin perusteella ehdotettuja säännöksiä sovelletaan ainoastaan elinkeinonharjoittajien harjoittamaan markkinointiin ja asiakassuhteisiin silloin kun toiminta on suunnattu kuluttajille. Sääntely ei koske tilanteita, joissa elinkeinonharjoittaja toimii muilla kuin kuluttajamarkkinoilla. Tällöin sääntely ei esimerkiksi aseta mahdollisia haasteita julkisiin hankintoihin osallistumiselle.

Oikeusministeriö katsoo, etteivät direktiivin asettamat vaatimukset sertifiointijärjestelmälle ole kohtuuttomia. Akkreditointivaatimusta ei ole. Oikeusministeriö pitää Ekokompassin ehdotusta siitä, että Suomeen määriteltäisiin kevennetty kansallinen valvontamenettely, jolla ei ole merkittäviä kustannusvaikutuksia yrityk-

sille tai valtionhallinnolle, epärealistisena. Suomi ei voi ensinnäkään poiketa direktiivin vaatimuksista. Toiseksi valvontatehtävän taikka muun sertifiointijärjestelmään perustuvan tehtävän perustaminen valtiolle aiheuttaisi kustannusvaikutuksia valtiontalouteen. Vallitseva taloudellinen tilannekin huomioon ottaen oikeusministeriö pitää perusteltuna, että sertifiointijärjestelmät jäävät markkinaehtoisen toiminnan varaan.

Muut huomiot valtioneuvoston asetusluonnoksesta ja sen perustelumuistiosta

Suomen Yrittäjät pitää lähtökohtaisesti ongelmallisena, että laajakantoista ja elinkeinonharjoittajiin merkittävästi vaikuttavaa sääntelyä, jonka mukaiset menettelyt ovat aina kiellettyjä ilman tapauskohtaista harkintaa ja joka sisältää keskeisiä määritelmiä, annetaan lakia alemman asteisella asetuksella. Sääntely tulisi nostaa lain tasolle. Myös Kaupan liiton mukaan on elinkeinonharjoittajien näkökulmasta haasteellista, että keskeistä sääntelyä annetaan asetuksella lainsäädännön sijaan.

Suomen Yrittäjät korostaa, että vastuu väittämien esittämisestä pakkauksissa ja tuotetiedoissa tulee kohdistaa niiden laatijaan eli ensisijaisesti valmistajiin ja maahantuojiin, ei jälleenmyyjiin. Kaupat myyvät laajasti eri valmistajien tuotteita, eikä ole kohtuullista, että yksittäinen vähittäismyyjä vastaisi valmistajan tai maahantuojan tekemistä väittämistä. Lakiin tulisi sisällyttää selkeä periaate siitä, että ensisijainen vastuu väitteiden paikkansapitävyydestä kuuluu väitteen esittäjälle, ei jälleenmyyjälle.

Lisäksi useat lausunnonantajat, kuten Suomalainen työ ry ja EK ovat kiinnittäneet huomiota valtioneuvoston asetusluonnoksen sanamuotoihin sekä perustelumuistiossa huomioitaviin asioihin. Useat lausunnonantajat ovat peräänkuuluttaneet komissiolta sekä KKV:ltä tarkempia tulkintaohjeita. KKV on tältä osin todennut, että kuluttaja-asiamies tekee tulkintakannanottoja kuitenkin lähinnä valvonta-asioiden yhteydessä. Markkinaoikeus tekee puolestaan tulkintakannanottoja, kun kuluttaja-asiamies vie asioita markkinaoikeuden ratkaistavaksi. Tällaisia ratkaisukäytäntöön perustuvia tulkintakannanottoja ei luonnollisesti voida saada, ennen kuin säännökset ovat sovellettavissa.

Oikeusministeriö: **Oikeusministeriö ei kannata ehdotuksia.**

Oikeusministeriö pitää perusteltuna, että musta lista säilyy edelleen valtioneuvoston asetuksessa. Asetus sisältää jo nykyisin runsaasti yksityiskohtaista sääntelyä, jota entisestään laajennetaan vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin täytäntöönpanon myötä. Mustaan listaan liittyy säännönmukaisesti myös muutospaineita, mikä puoltaa asetustasoista sääntelyä. Asetukseen liittyviä tulkintakysymyksiä selvennetään asetuksen perustelumuistiossa, jota on poikkeuksellisesti valmisteltu jo työryhmävaiheessa. Lisäksi Euroopan komissio on julkaissut vuonna 2025 Q&A-asiakirjan, jossa annetaan tulkintalinjauksia mustaan listaan kuuluvista säännöksistä. (HE 47/2026 vp, s. 51)

Direktiivissä ei ole rajattu vastuuta tuotteen valmistajalle. Näin ollen kansallisestikaan tällaista rajausta ei voida tehdä. (HE 47/2026 vp, s. 51–52)